

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

46. De fraude.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

scitur huiusmodi leuitas materiae ante apertionem: & si, non cognita, aperiuntur literae, mortale est, nisi in aliquibus casibus.

Primus, quando, qui aperit, probabiliter cognoscit esse in damnum proprium illas conscripserat, vel in damnum tertij, praesertim communitatis alicuius.

Secundus, cum est superior: & sic Praelati subditorum literas aperiunt.

Tertius, cum apertio fit cum rati habitatione; quia speratur rationabiliter, quod ille, cui mittuntur, id ratum habebit, & acceptabit. Haec de prodicione.

De fraude.

CAPVT XLVI.

Quarta filia Auaritiae, est fraus, quae sic describi potest, *Deceptio alterius opere exhibita.* In qua descriptione sunt duae partes.

Altera est, *Deceptio alterius.* Est autem decipere, falsam estimationem in alterius animum inducere, & ille actus, qui, mediante hoc fit, dicitur deceptio.

Altera pars est, *opere exhibita*: nam deceptio aliquando fit solis verbis, & dicitur dolus seu fallacia, aliquando verò fit etiam factis; vt, cum vendo pro libra, quae non est libra: & haec dicitur fraus. Vtrumque autem, tam dolus, quam fraus filij sunt Auaritiae. Sed nunc de fraude agamus. Procedit autem fraus ex astutia, quae est vitium contra prudentiam. In cuius gratiam aduerte, prudentiam esse quandam virtutem, qua circa bonum finem media conuenientia applicamus: disponit enim prudentia media bona ad finem bonum. Cum ergo sint duo in prudentia, & finis bonus, & media bona, duplex ei vitium opponitur.

Vnum est ex parte finis, cum quis intendit finem malum, & huic media proportionata, siue bona, siue mala secundum se aptat: & vitium hoc dicitur prudentia carnis; vt, qui, intendens occidere inimicum, vel committere adulterium, media apta applicat.

Alterum est ex parte mediorum; vt, cum quis bonum aut malum finem intendens, excogitat media mala, sed apta fini, & dicitur astutia. Exemplum est in illo Villico Luc. 16. qui,

vt, ablata villicatione, haberet, vnde viueret, media mala, sed apta excogitauit, nempe remittere debitoribus domini sui partem debiti, quod quidem ei non licebat: fuit in hoc astutus; quamuis quia illum finem fecit sibi vltimum, dum postpositum diuinum praeceptum, non defraudandi ipsius consecutioni, fuit etiam prudentia carnis, quia finis fuit malus. Astutia autem solum est in excogitandis medijs: ipsorum verò executio ad dolum, cum verbis, ad fraudem, cum operibus fit, perinet. Efficit autem fraus ex suo genere peccatum mortale, & defacto est peccatum mortale, nisi excuserur duplici causa; aut quia materia est leuis; vt, qui fraudem facit in baiocco vel quartino; aut, licet sit in magna quantitate, tamen non fuit intentio defraudandi; tunc enim, cum ignorantia interfuit, excusatio est peccati: tamen cum primum veritas cognita fuerit, tenetur, qui fraudem commisit, reddere quod per fraudem accepit; aliter peccat mortaliter, ac si intentionem habuisset, & manet obligatus ad restituendum. Prudentia carnis & astutia mortale peccatum sunt, cum circa finem, vel media, quae mortalia sunt, versantur, alia sunt venialia. De his vide S. Thom. 2. 2. q. 55.

De fraude in emptione, & ratione iniusti pretij.

CAPVT XLVII.

Quia fraus praecipue in emptionibus & venditionibus committitur, ob id, in particulari de his aliqua tractanda sunt; cumque multipliciter proueniat fraus in his contractibus, prima radix est, ratio pretij. In cuius gratiam notandum est, iustum in pretio esse duplex.

Vnum est legitimum, & hoc est, quod lege aliqua taxatum est & definitum.

Alterum est naturale, quod nulla lege est taxatum, sed iuxta rei valorem. Valor autem hic dupliciter sumitur.

Vno modo à communi estimatione bonorum mercatorum: tantum enim valet res, quantum communiter tali loco & tempore aestimatur, vt habetur leg. pretia. ff. ad leg. Falcid.

Altero modo, cum non est res, quae communiter vendatur arbitrio mercatoris alicuius prudentis & intelligentis, vt habet Syllu. verb. emptio. §. 7. De vtroque isto iusto, tam legitimo,

quam